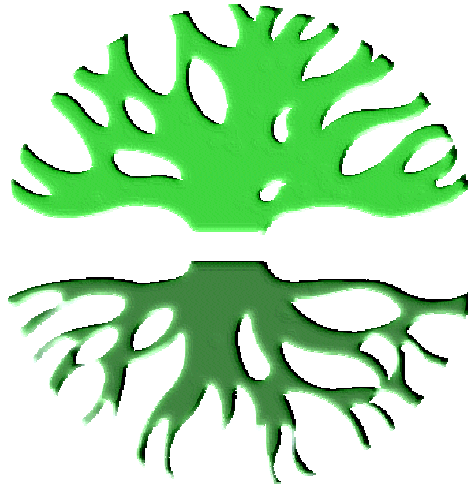


# LAPORAN BASIS DATA

## STATUS LINGKUNGAN HIDUP DAERAH KABUPATEN TULANG BAWANG TAHUN 2007



Diterbitkan : Desember 2007  
Data : Oktober 2006 – Oktober 2007



**PEMERINTAH KABUPATEN TULANG BAWANG  
PROVINSI LAMPUNG**

**Dinas Pengendalian Dampak Lingkungan Pertambangan dan Energi  
Kabupaten Tulang Bawang**

**Alamat : Jl. Cemara, Komplek PEMDA Kabupaten Tulang Bawang  
Telpon : 0726-21390  
Fax : 0726-21390**

## **SAMBUTAN BUPATI TULANG BAWANG**

Dengan memanjatkan puji syukur kehadiran Tuhan Yang Maha Esa, saya menyambut gembira buku Kumpulan Data Status Lingkungan Hidup Daerah (SLHD) Kabupaten Tulang Bawang Tahun 2007 yang dipublikasikan oleh Dinas Pengendalian Dampak Lingkungan Pertambangan dan Energi Kabupaten Tulang Bawang.

Publikasi ini sangat penting artinya, karena dapat memberikan informasi berupa standar informatif daerah terkait dengan keberadaan status lingkungan hidup di daerah Kabupaten Tulang Bawang sehingga dapat mendorong pengelolaan lingkungan hidup yang berkesinambungan dalam jangka panjang. Buku Kumpulan Data Status Lingkungan Hidup Daerah (SLHD) tersebut sangat bermanfaat untuk menjadi salah satu sumber rujukan bagi pengambilan kebijakan pembangunan yang berkelanjutan di Kabupaten Tulang Bawang.

Kepada semua dinas/instansi dan swasta di Kabupaten Tulang Bawang diharapkan dapat bekerja sama dan berperan aktif guna peningkatan mutu data Status Lingkungan Hidup Daerah (SLHD) Kabupaten Tulang Bawang sehingga publikasi ini merupakan salah satu sumber informasi yang layak dipercaya untuk dimanfaatkan sebagai peralatan perencanaan, pelaksanaan dan evaluasi pembangunan.

Akhirnya, terhadap semua pihak yang telah membantu upaya penerbitan ini saya ucapkan terimakasih dan semoga bermanfaat bagi kita semua.

Menggala, Desember 2007

**BUPATI TULANG BAWANG**

Drs. ABDURACHMAN SARBINI, S.H., M.H., M.M.

Tabel 1.1. Curah Hujan di Kabupaten Tulang Bawang

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2001 - 2005

| Parameter            | Tahun |      |      |      |      |
|----------------------|-------|------|------|------|------|
|                      | 2001  | 2002 | 2003 | 2004 | 2005 |
| 1. Curah Hujan (mm)  | 2543  | 2562 | 2324 | 2500 | 2350 |
| a. CH Minimum        | 6     | 25   | 99   | 34   | 89   |
|                      | Ags   | Jun  | Sep  | Jun  | Sep  |
| b. CH Maksimum       | 596   | 411  | 363  | 391  | 373  |
|                      | Peb   | Des  | Jan  | Des  | Jan  |
| 2. Hari Hujan (hari) | 145   | 151  | 173  | 141  | 163  |
| a. HH Minimum        | 2     | 3    | 8    | 4    | 7    |
|                      | Ags   | Jun  | Jun  | Jun  | Jun  |
| b. HH Maksimum       | 22    | 20   | 23   | 21   | 22   |
|                      | Jan   | Mar  | Jan  | Mar  | Jan  |

Sumber : Stasiun Klimatologi Pangkalan Astra Ksetra, 2006.

Tabel 1.2 Nama dan Panjang Sungai di Kabupaten Tulang Bawang

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2006

| No.           | Sungai                              | Anak Sungai       | Panjang (km) |
|---------------|-------------------------------------|-------------------|--------------|
| 1             | Tulang Bawang                       |                   | 136          |
|               |                                     | Way Kanan         | 30           |
|               |                                     | Way Kiri          | 50           |
|               |                                     | Way Bawang Bakung | 46           |
|               |                                     | Way Miring        | 30           |
|               |                                     | Way Papan         | 14           |
|               |                                     | Way Gelam         | 28           |
| 2             | Way Pidada                          |                   | 142          |
|               |                                     | Way Bujuk         | 40           |
| 3             | Way Buaya                           |                   | 43           |
|               |                                     | Way Buaya         | 46           |
|               |                                     | Way Beras-Beras   | 32           |
| 4             | Sungai yang menginduk Sungai Mesuji |                   |              |
|               | Way Sidang                          |                   | 7            |
|               | Way Geban                           |                   | 32           |
|               | Way Tulung                          |                   | 21           |
|               | Cempedak                            |                   | 18           |
|               | Way Bada                            |                   | 42           |
|               | Way Piring                          |                   | 20           |
| Way Muara Dua |                                     |                   |              |

Sumber : Dinas Pengairan Kabupaten Tulang Bawang, 2007

Tabel 1.3 Debit Sungai Kabupaten Tulang Bawang

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2003

| No. | Induk Sungai      | Nama Sungai    | Lokasi                | Pengukuran Tertinggi | Elevasi    |           | Debit         |              | H maks/<br>H min | Q maks/<br>Q min |
|-----|-------------------|----------------|-----------------------|----------------------|------------|-----------|---------------|--------------|------------------|------------------|
|     |                   |                |                       |                      | H maks (m) | H min (m) | Q maks m3/det | Q min m3/det |                  |                  |
| 1   | Way Tulang Bawang | Way Bujuk      | Bujuk Agung TB        | 11/3/94<br>30/08/99  | 4.2        | 0.1       | 68.5          | 0.3          | 42               | 228.33           |
| 2   | Way Tulang Bawang | Way Pidada     | Menggala, TB          | 21/04/98<br>31/08/95 | 6.02       | 0.75      | 23.2          | 1.1          | 8.03             | 21.09            |
| 3   | Way Tulang Bawang | Way Pidada     | Banjar Agung TB       | 21/04/98<br>31/03/95 | 6.02       | 0.751     | 23.2          | 2.27         | 8.02             | 10.22            |
| 4   | Way Tulang Bawang | Way Umpu Kanan | Pakuan Batu Way Kanan | 19/03/95<br>8/11/97  | 6.46       | 0.4       | 606           | 9.16         | 16.15            | 66.16            |
| 5   | Way Mesuji        | Way Mesuji     | Labuhan Bathin, TB    | 30/10/99<br>4/7/99   | 6.12       | 0.371     | 246           | 0.7          | 16.5             | 351.43           |
| 6   | Way Mesuji        | Way Mesuji     | Labuhan Bathin, TB    | 23/02/93<br>30/11/97 | 5.78       | 0.2       | 77.6          | 0.36         | 28.9             | 215.56           |

Sumber : Dinas Pengairan Kabupaten Tulang Bawang, 2006

Tabel 1.4.1. Kualitas Air Way Tulang Bawang

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2006

| No.                   | Parameter                             | Unit  | Periode |        |        |        |        |        |        | Baku Mutu Air Kelas ... |        |        |
|-----------------------|---------------------------------------|-------|---------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|-------------------------|--------|--------|
|                       |                                       |       | Mei-06  | Jun-06 | Jul-06 | Agt-06 | Okt-06 | Nop-06 | Des-06 | II                      | III    | IV     |
| LOKASI SAMPLING TB-01 |                                       |       |         |        |        |        |        |        |        |                         |        |        |
| 1                     | pH                                    | -     | 7,34    | 7,28   | 6,87   | 7,14   | 8,23   | 7,42   | 7,86   | 6 - 9                   | 6 - 9  | 6 - 9  |
| 2                     | Suhu                                  | °c    | 29,9    | 27,8   | 28,2   | 31,2   | 29,6   | 29,6   | 28,3   | Dev. 3                  | Dev. 3 | Dev. 5 |
| 3                     | Salinitas                             | %     | 0,00    | 0,01   | 0,02   | -      | 0,09   | 0,06   | 0,02   | -                       | -      | -      |
| 4                     | Daya Hantar Listrik                   | µs/cm | 77,3    | 170    | 349    | 234    | 1706   | 1224   | 434    | -                       | -      | -      |
| 5                     | Oksigen Terlarut                      | mg/l  | 3,12    | 3,68   | 3,29   | 2,79   | 2,57   | 3,12   | 4,67   | >4,0                    | >3,0   | 0      |
| 6                     | Padatan Terlarut (TDS)                | mg/l  | 37      | 81     | 168    | 157    | 838    | 594    | 35     | 1000                    | 1000   | 2000   |
| 7                     | Kekeruhan                             | NTU   | 33,2    | 17,4   | 9,92   | -      | 31,4   | 36,3   | 32,5   | -                       | -      | -      |
| 8                     | BOD                                   | mg/l  | 1,96    | 2,54   | 1,4    | 1,2    | 5,7    | 2,8    | 5,8    | <3                      | <6     | <12    |
| 9                     | COD                                   | mg/l  | 5,3     | 7,9    | 4,9    | 2,22   | 50,5   | 64,4   | 17,1   | <25                     | <50    | <100   |
| 10                    | Sianida (CN)                          | mg/l  | 0,017   | 0,009  | 0,018  |        | 0,016  | 0,018  | 0,008  | <0,02                   | <0,02  | -      |
| 11                    | Nitrat-Nitrogen (NO <sup>-3</sup> -N) | mg/l  | ttd     | 0,212  | 1,51   | 0,728  | 0,308  | 0,15   | 0,55   | <10                     | <20    | <20    |
| 12                    | Nitrit-Nitrogen (NO <sup>-2</sup> -N) | mg/l  | 0,051   | 0,150  | 0,627  | 0,058  | 0,081  | 0,016  | 0,146  | <0,06                   | <0,06  | -      |
| 13                    | Sulfat (SO <sup>-4</sup> )            | mg/l  | 5,64    | 5,57   | 7,59   | 4,51   | 27,3   | 32,6   | 15     | <400                    | -      | -      |
| LOKASI SAMPLING TB-02 |                                       |       |         |        |        |        |        |        |        |                         |        |        |
| 1                     | pH                                    | -     | 7,21    | 7,19   | 7,28   | 7,03   | 7,74   | 7,52   | 7,56   | 6 - 9                   | 6 - 9  | 6 - 9  |
| 2                     | Suhu                                  | °c    | 30,2    | 29     | 29,9   | 31     | 30,9   | 30,3   | 28,3   | Dev. 3                  | Dev. 3 | Dev. 5 |
| 3                     | Salinitas                             | %     | 0,00    | 0,00   | 0,00   | 0      | 0,01   | 0,00   | 0,00   | -                       | -      | -      |
| 4                     | Daya Hantar Listrik                   | µs/cm | 28,4    | 37,7   | 39,6   | 64,9   | 113    | 100    | 109,7  | -                       | -      | -      |
| 5                     | Oksigen Terlarut                      | mg/l  | 4,36    | 5,08   | 4,53   | 4,54   | 4,62   | 4,16   | 4,77   | >4,0                    | >3,0   | 0      |
| 6                     | Padatan Terlarut (TDS)                | mg/l  | 14      | 18     | 19     | 30     | 54     | 47     | 52     | 1000                    | 1000   | 2000   |
| 7                     | Kekeruhan                             | NTU   | 66,7    | 21,1   | 30,6   | 11,9   | 26,7   | 37     | 152    | -                       | -      | -      |
| 8                     | BOD                                   | mg/l  | 1,92    | 1,54   | 1,61   | ttd    | 5,6    | 1,9    | 1,9    | <3                      | <6     | <12    |
| 9                     | COD                                   | mg/l  | 2,4     | 6,1    | 4,1    | ttd    | 9,9    | 4,2    | 5      | <25                     | <50    | <100   |
| 10                    | Sianida (CN)                          | mg/l  | 0,019   | 0,02   | 0,018  | 0,012  | 0,011  | 0,009  | 0,001  | <0,02                   | <0,02  | -      |
| 11                    | Nitrat-Nitrogen (NO <sup>-3</sup> -N) | mg/l  | 0,038   | 0,028  | 0,678  | 0,251  | 0,231  | 0,2    | 1,71   | <10                     | <20    | <20    |
| 12                    | Nitrit-Nitrogen (NO <sup>-2</sup> -N) | mg/l  | 0       | 0      | 0      | ttd    | 0,005  | 0,079  | 0,053  | <0,06                   | <0,06  | -      |
| 13                    | Sulfat (SO <sup>-4</sup> )            | mg/l  | 10,7    | 4,02   | 3,59   | 0,792  | 3,6    | 10,3   | 23,4   | <400                    | -      | -      |

| No.                   | Parameter                             | Unit  | Periode |        |        |        |        |        |        | Baku Mutu Air Kelas ... |        |        |
|-----------------------|---------------------------------------|-------|---------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|-------------------------|--------|--------|
|                       |                                       |       | Mei-06  | Jun-06 | Jul-06 | Agt-06 | Okt-06 | Nop-06 | Des-06 | II                      | III    | IV     |
| LOKASI SAMPLING TB-03 |                                       |       |         |        |        |        |        |        |        |                         |        |        |
| 1                     | pH                                    | -     | 7,48    | 7,12   | 6,91   | 7,08   | 7,82   | 8,02   | 7,63   | 6 - 9                   | 6 - 9  | 6 - 9  |
| 2                     | Suhu                                  | °c    | 30,4    | 29,8   | 30,3   | 29,5   | 31,6   | 30     | 28,1   | Dev. 3                  | Dev. 3 | Dev. 5 |
| 3                     | Salinitas                             | %     | 0,00    | 0,00   | 0,00   | 0      | 0      | 0,00   | 0,01   | -                       | -      | -      |
| 4                     | Daya Hantar Listrik                   | µs/cm | 27,8    | 45,3   | 41,8   | 71,6   | 88,1   | 81,6   | 109,7  | -                       | -      | -      |
| 5                     | Oksigen Terlarut                      | mg/l  | 4,61    | 4,86   | 4,02   | 4,87   | 4,87   | 4,91   | 4,77   | >4,0                    | >3,0   | 0      |
| 6                     | Padatan Terlarut (TDS)                | mg/l  | 13      | 21     | 20     | 34     | 41     | 38     | 52     | 1000                    | 1000   | 2000   |
| 7                     | Kekeruhan                             | NTU   | 276     | 44,7   | 125    | 23,7   | 21,6   | 31,3   | 152    | -                       | -      | -      |
| 8                     | BOD                                   | mg/l  | 7,81    | 1,05   | 2,83   | 0      | 3,7    | 4      | 3,9    | <3                      | <6     | <12    |
| 9                     | COD                                   | mg/l  | 15,9    | 5      | 6,8    | 0,2    | 8      | 5,4    | 8      | <25                     | <50    | <100   |
| 10                    | Sianida (CN)                          | mg/l  | 0,003   | 0,023  | 0,024  | 0,024  | 0,019  | 0,003  | 0,006  | <0,02                   | <0,02  | -      |
| 11                    | Nitrat-Nitrogen (NO <sup>-3</sup> -N) | mg/l  | 0,136   | 0,153  | 0,725  | 0,567  | 0,115  | 0,163  | 1,31   | <10                     | <20    | <20    |
| 12                    | Nitrit-Nitrogen (NO <sup>-2</sup> -N) | mg/l  | 0,005   | ttd    | 0,01   | ttd    | ttd    | ttd    | 0,049  | <0,06                   | <0,06  | -      |
| 13                    | Sulfat (SO <sup>-4</sup> 2)           | mg/l  | 22      | 7,16   | 17,3   | 3,15   | 3,09   | 9,51   | 23     | <400                    | -      | -      |
| LOKASI SAMPLING TB-04 |                                       |       |         |        |        |        |        |        |        |                         |        |        |
| 1                     | pH                                    | -     | 7,43    | 6,88   | 7,14   | 6,89   | 7,06   | 7,88   | 7,64   | 6 - 9                   | 6 - 9  | 6 - 9  |
| 2                     | Suhu                                  | °c    | 30,2    | 27     | 29,7   | 30,1   | 30,7   | 29,8   | 20,8   | Dev. 3                  | Dev. 3 | Dev. 5 |
| 3                     | Salinitas                             | %     | 0,00    | 0,00   | 0,00   | 0      | 0,01   | 0,00   | 0,00   | -                       | -      | -      |
| 4                     | Daya Hantar Listrik                   | µs/cm | 31,4    | 38,2   | 38,1   | 89,8   | 108    | 96     | 42,5   | -                       | -      | -      |
| 5                     | Oksigen Terlarut                      | mg/l  | 4,77    | 4,82   | 4,52   | 4,12   | 4,74   | 4,47   | 4,3    | >4,0                    | >3,0   | 0      |
| 6                     | Padatan Terlarut (TDS)                | mg/l  | 15      | 18     | 18     | 12     | 51     | 46     | 20     | 1000                    | 1000   | 2000   |
| 7                     | Kekeruhan                             | NTU   | 51,8    | 24,3   | 33,1   | 19,8   | 24,3   | 63,8   | 187    | -                       | -      | -      |
| 8                     | BOD                                   | mg/l  | 2,93    | 2,04   | 0,35   | ttd    | 7,4    | 4      | 3,9    | <3                      | <6     | <12    |
| 9                     | COD                                   | mg/l  | 3,5     | 7,02   | 1      | 1      | 14     | 13,3   | 6,9    | <25                     | <50    | <100   |
| 10                    | Sianida (CN)                          | mg/l  | 0,001   | 0,02   | 0,018  | 0,01   | 0,013  | 0,005  | 0,007  | <0,02                   | <0,02  | -      |
| 11                    | Nitrat-Nitrogen (NO <sup>-3</sup> -N) | mg/l  | 0,017   | 0,022  | 0,785  | 0,167  | 0,249  | 0,564  | 1,27   | <10                     | <20    | <20    |
| 12                    | Nitrit-Nitrogen (NO <sup>-2</sup> -N) | mg/l  | 0       | 0,000  | 0      | ttd    | ttd    | 0,036  | 0,069  | <0,06                   | <0,06  | -      |
| 13                    | Sulfat (SO <sup>-4</sup> 2)           | mg/l  | 6,34    | 4,02   | 4,71   | 1,78   | 3,56   | 12,2   | 28,1   | <400                    | -      | -      |

Sumber : Bapedalda Provinsi Lampung (2006)





Tabel 1.4.2. Kualitas Air Sungai Way Tulang Bawang Juli-Oktober 2007

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2007

| No.                                      | Parameter                             | Unit  | Bulan              |        |        |                    |        |        |                    |        |        |                    |        |         | PP.82/01<br>Air Kls II |
|--|---------------------------------------|-------|--------------------|--------|--------|--------------------|--------|--------|--------------------|--------|--------|--------------------|--------|---------|------------------------|
|  |                                       |       | Juli               |        |        | Agustus            |        |        | September          |        |        | Oktober            |        |         |                        |
|  |                                       |       | Lokasi Pengambilan |        |        | Lokasi Pengambilan |        |        | Lokasi Pengambilan |        |        | Lokasi Pengambilan |        |         |                        |
|  |                                       |       | STA-02             | STA-03 | STA-04 | STA-02             | STA-03 | STA-04 | STA-02             | STA-03 | STA-04 | STA-02             | STA-03 | STA-04  |                        |
| <b>DATA ANALISIS LAPANGAN (SAMPLING)</b> |                                       |       |                    |        |        |                    |        |        |                    |        |        |                    |        |         |                        |
| 1  | pH                                    | -     | 6.97               | 7.19   | 7.03   | 6.85               | 6.58   | 6.85   | 7.04               | 7.18   | 6.97   | 7.08               | 7.21   | 7.24    | 6 - 9                  |
| 2  | Suhu                                  | °c    | 31.4               | 31.5   | 30.6   | 29.1               | 29.7   | 30.1   | 29.6               | 28.9   | 29.0   | 30.2               | 29.4   | 30.1    | Dev. 3                 |
| 3  | Salinitas                             | %     | 0                  | 0      | 0      | 0                  | 0      | 0      | 0.000              | 0.000  | 0.000  | 0.000              | 0.000  | 0.000   | ---                    |
| 4  | Daya Hantar Listrik                   | µs/cm | 69                 | 73     | 78     | 63                 | 51     | 84     | 62.1               | 56.3   | 74.2   | 68.2               | 82.4   | 72.1    | ---                    |
| 5  | Oksigen Terlarut                      | mg/l  | 5.17               | 5.36   | 5.03   | 5.02               | 4.81   | 5.14   | 4.96               | 5.18   | 4.16   | 5.03               | 5.02   | 4.89    | > 4,0                  |
| 6  | Padatan Terlarut (TDS)                | mg/l  | 27.6               | 32.85  | 31.2   | 39                 | 28     | 47     | 30.0               | 26.0   | 34.0   | 32.0               | 41.0   | 37.0    | 1000                   |
| 7  | Kekeruhan                             | NTU   | 105                | 86.7   | 93.2   | 32.4               | 38.1   | 34.2   | 54.2               | 56.9   | 59.1   | 13.7               | 28.3   | 21.2    | ---                    |
| <b>DATA ANALISIS LABORATORIUM</b>        |                                       |       |                    |        |        |                    |        |        |                    |        |        |                    |        |         |                        |
| 8  | BOD                                   | mg/l  | 5.7                | 3.7    | 1.66   | 4.61               | 2.53   | 2.57   | 8.20               | 5.85   | 7.97   | 7.61               | 3.4    | 4.63    | < 3                    |
| 9  | COD                                   | mg/l  | 12.4               | 8.8    | 5.4    | 8                  | 6.1    | 4.2    | 16.3               | 11.4   | 16.3   | 14.8               | 12.2   | 13.7    | < 25                   |
| 10                                       | Sianida (CN)                          | mg/l  | 0.007              | 0.017  | 0.012  | 0.013              | 0.013  | 0.018  | 0.009              | 0.002  | 0.009  | 0.012              | 0.02   | 0.007   | < 0,02                 |
| 11                                       | Nitrat-Nitrogen (NO <sup>-3</sup> -N) | mg/l  | 0.98               | 0.458  | 1.03   | 0.822              | 1.01   | 0.775  | 0.598              | 0.918  | 1.37   | 0.19               | 1.03   | 0.235   | < 10                   |
| 12                                       | Nitrit-Nitrogen (NO <sup>-2</sup> -N) | mg/l  | 0.016              | 0.014  | 0.013  | 0.01               | 0.01   | 0.012  | 0.017              | 0.015  | 0.021  | < 0.012            | 0.026  | < 0.012 | < 0,06                 |
| 13                                       | Sulfat (SO <sup>-4</sup> 2)           | mg/l  | 0.185              | 0.195  | 0.162  | 0.15               | 0.19   | 0.2    | 0.081              | 0.089  | 0.078  | 1.5                | 1.66   | 1.73    | (-)                    |
| 14                                       | Amoniak (NH <sub>3</sub> -N)          | mg/l  | 1.95               | 2.16   | 1.87   | 0.260              | 0.280  | 0.290  | 0.260              | 0.280  | 0.290  | 0.340              | 0.410  | 0.330   |                        |

Sumber : Dispedaltamben Kab. Tuba, 2007.

Tabel 1.5. Kualitas Air Way Terusan

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2006

| No.                   | Parameter                 | Unit  | Periode |        |        |        |        |        |        | Baku Mutu Air Kelas ... |        |        |
|-----------------------|---------------------------|-------|---------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|-------------------------|--------|--------|
|                       |                           |       | Mei-06  | Jun-06 | Jul-06 | Agt-06 | Okt-06 | Nop-06 | Des-06 | II                      | III    | IV     |
| LOKASI SAMPLING TR-01 |                           |       |         |        |        |        |        |        |        |                         |        |        |
| 1                     | pH                        | -     | 7,37    | 7,43   | 7,21   | 7,45   | 8,26   | 7,62   | 7,81   | 6 - 9                   | 6 - 9  | 6 - 9  |
| 2                     | Suhu                      | °c    | 30,7    | 28,7   | 30,4   | 30,1   | 31,9   | 31,2   | 34,4   | Dev. 3                  | Dev. 3 | Dev. 5 |
| 3                     | Salinitas                 | %     | 0,00    | 0,00   | 0,00   | 0      | 0      | 0,00   | 0,00   | -                       | -      | -      |
| 4                     | Daya Hantar               | µs/cm | 33,4    | 37,7   | 55,3   | 39,6   | 70,9   | 67,6   | 59,3   | -                       | -      | -      |
| 5                     | Oksigen Terlarut          | mg/l  | 4,23    | 4,82   | 4,61   | 4,32   | 4,12   | 4,29   | 4,14   | >4,0                    | >3,0   | 0      |
| 6                     | Padatan Terlarut          | mg/l  | 16      | 18     | 26     | 19     | 34     | 32     | 28     | 1000                    | 1000   | 2000   |
| 7                     | Kekeruhan                 | NTU   | 26,4    | 20,8   | 17,4   | 26,4   | 9,49   | 54,6   | 52,6   | -                       | -      | -      |
| 8                     | BOD                       | mg/l  | 1,96    | 1,54   | 2,22   | 3,5    | 7,5    | 6      | 3,9    | <3                      | <6     | <12    |
| 9                     | COD                       | mg/l  | 2,8     | 5,7    | 6,4    | 13     | 13,7   | 8,8    | 9,9    | <25                     | <50    | <100   |
| 10                    | Sianida (CN)              | mg/l  | 0,009   | 0,019  | 0,018  | 0,024  | 0,009  | 0,005  | 0,009  | <0,02                   | <0,02  | -      |
| 11                    | Nitrat-Nitrogen           | mg/l  | 0,02    | 0,002  | 0,86   | 1      | 0      | 0,089  | 1,84   | <10                     | <20    | <20    |
| 12                    | Nitrit-Nitrogen           | mg/l  | 0,01    | ttd    | 0,002  | 0,343  | ttd    | ttd    | 0,087  | <0,06                   | <0,06  | -      |
| 13                    | Sulfat (SO <sup>4</sup> ) | mg/l  | 7,29    | 7,68   | 5,87   | 6,66   | 1      | 3,24   | 19,7   | <400                    | -      | -      |
| LOKASI SAMPLING TR-02 |                           |       |         |        |        |        |        |        |        |                         |        |        |
| 1                     | pH                        | -     | 7,02    | 7,12   | 6,78   | 7,12   | 8,39   |        | 7,22   | 6 - 9                   | 6 - 9  | 6 - 9  |
| 2                     | Suhu                      | °c    | 29,4    | 27,4   | 28,6   | 28,9   | 29,4   |        | 28,9   | Dev. 3                  | Dev. 3 | Dev. 5 |
| 3                     | Salinitas                 | %     | 0,00    | 0,00   | 0,00   | 0      | 0      |        | 0,00   | -                       | -      | -      |
| 4                     | Daya Hantar               | µs/cm | 35,6    | 4,75   | 52,3   | 50,9   | 65,9   |        | 64     | -                       | -      | -      |
| 5                     | Oksigen Terlarut          | mg/l  | 3,86    | 4,99   | 4,24   | 4,16   | 4,21   |        | 5,21   | >4,0                    | >3,0   | 0      |
| 6                     | Padatan Terlarut          | mg/l  | 17      | 22     | 25     | 24     | 31     |        | 30     | 1000                    | 1000   | 2000   |
| 7                     | Kekeruhan                 | NTU   | 49,8    | 25,6   | 17,9   | 32,8   | 29     |        | 53,8   | -                       | -      | -      |
| 8                     | BOD                       | mg/l  | 1       | 7,01   | 1,4    | 2,4    | 8,9    |        | 3,4    | <3                      | <6     | <12    |
| 9                     | COD                       | mg/l  | 2       | 6,8    | 11     | 6      | 18,4   |        | 12,6   | <25                     | <50    | <100   |
| 10                    | Sianida (CN)              | mg/l  | 0,005   | 0,008  | 0,008  | 0,011  | 0,006  |        | 0,004  | <0,02                   | <0,02  | -      |
| 11                    | Nitrat-Nitrogen           | mg/l  | 0,018   | 0,2    | 1,24   | 0,221  | 0,218  |        | 1,59   | <10                     | <20    | <20    |
| 12                    | Nitrit-Nitrogen           | mg/l  | 0       | 0      | 0      | ttd    | ttd    |        | 0,033  | <0,06                   | <0,06  | -      |
| 13                    | Sulfat (SO <sup>4</sup> ) | mg/l  | 4,04    | 3,85   | 2,99   | 10,4   | 12,38  |        | 19,9   | <400                    | -      | -      |

Sumber : Bapedalda Provinsi Lampung (2006)

Tabel 1.6. Hasil Uji Kualitas Air Sungai Way Miring Juli-Oktober 2007

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2007

| No.                                      | Parameter                             | Unit  | Bulan              |         |           |         | PP.82/01   |
|--|---------------------------------------|-------|--------------------|---------|-----------|---------|------------|
|  |                                       |       | Juli               | Agustus | September | Oktober |            |
|  |                                       |       | Lokasi Pengambilan |         |           |         |            |
|  |                                       |       | STA-01             | STA-01  | STA-01    | STA-01  | Air Kls II |
| <b>DATA ANALISIS LAPANGAN (SAMPLING)</b> |                                       |       |                    |         |           |         |            |
| 1  | pH                                    | -     | 7.51               | 7.88    | 7.94      | 7.83    | 6 - 9      |
| 2  | Suhu                                  | °c    | 29.6               | 29.8    | 29.3      | 29.9    | Dev. 3     |
| 3  | Salinitas                             | %     | 0.01               | 0.01    | 0.020     | 0.020   | ---        |
| 4  | Daya Hantar Listrik                   | µs/cm | 299                | 840     | 503       | 445     | ---        |
| 5  | Oksigen Terlarut                      | mg/l  | 3.46               | 2.47    | 3.27      | 3.21    | > 4,0      |
| 6  | Padatan Terlarut (TDS)                | mg/l  | 148                | 461     | 239       | 212     | 1000       |
| 7  | Kekeruhan                             | NTU   | 32.2               | 39.1    | 42.3      | 37.2    | ---        |
| <b>DATA ANALISIS LABORATORIUM</b>        |                                       |       |                    |         |           |         |            |
| 8  | BOD                                   | mg/l  | 6.12               | 6.38    | 19.3      | 10.5    | < 3        |
| 9  | COD                                   | mg/l  | 15.4               | 10.7    | 38.3      | 33.7    | < 25       |
| 10                                       | Sianida (CN)                          | mg/l  | 0.003              | 0.02    | 0.028     | 0.017   | < 0,02     |
| 11                                       | Nitrat-Nitrogen (NO <sup>-3</sup> -N) | mg/l  | 0.79               | 0.686   | 0.495     | 0.247   | < 10       |
| 12                                       | Nitrit-Nitrogen (NO <sup>-2</sup> -N) | mg/l  | 0.005              | 0.009   | 0.020     | < 0.012 | < 0,06     |
| 13                                       | Sulfat (SO <sup>-4</sup> 2)           | mg/l  | 1.61               | 1.11    | 0.079     | 2.2     | (-)        |
| 14                                       | Amoniak (NH <sub>3</sub> -N)          | mg/l  | 2.23               | 0.93    | 1.93      | 1.24    |            |

Sumber : Dispedaltamben Kab. Tuba, 2007.

Tabel 1.7. Hasil Uji Kualitas Air Sungai Way Pidada Juli-Oktober 2007

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2007

| No.                                      | Parameter                               | Unit  | Bulan              |         |           |         | PP.82/01   |
|--|---|-------|--------------------|---------|-----------|---------|------------|
|  |   |       | Juli               | Agustus | September | Oktober |            |
|  |   |       | Lokasi Pengambilan |         |           |         |            |
|  |   |       | STA-05             | STA-05  | STA-05    | STA-05  | Air Kls II |
| <b>DATA ANALISIS LAPANGAN (SAMPLING)</b> |   |       |                    |         |           |         |            |
| 1  | pH                                      | -     | 7.39               | 6.15    | 7.38      |         | 6 - 9      |
| 2  | Suhu                                    | °c    | 30.2               | 31.4    | 29.8      | K       | Dev. 3     |
| 3  | Salinitas                               | %     | 0                  | 0       | 0.000     | E       | ---        |
| 4  | Daya Hantar Listrik                     | µs/cm | 96                 | 53      | 85.4      | R       | ---        |
| 5  | Oksigen Terlarut                        | mg/l  | 4.11               | 2.8     | 3.11      | I       | > 4,0      |
| 6  | Padatan Terlarut (TDS)                  | mg/l  | 38.4               | 28      | 41.0      | N       | 1000       |
| 7  | Kekeruhan                               | NTU   | 35.2               | 115     | 191       | G       | ---        |
| <b>DATA ANALISIS LABORATORIUM</b>        |   |       |                    |         |           |         |            |
| 8  | BOD                                     | mg/l  | 3.69               | 4.52    | 12.4      |         | < 3        |
| 9  | COD                                     | mg/l  | 7                  | 8.4     | 25.4      | K       | < 25       |
| 10                                       | Sianida (CN)                            | mg/l  | 0.014              | 0.019   | 0.013     | E       | < 0,02     |
| 11                                       | Nitrat-Nitrogen (NO <sup>3</sup> -N)    | mg/l  | 7.53               | 1.24    | 1.49      | R       | < 10       |
| 12                                       | Nitrit-Nitrogen (NO <sup>2</sup> -N)    | mg/l  | 0.1                | 0.035   | 0.053     | I       | < 0,06     |
| 13                                       | Sulfat (SO <sup>4</sup> <sup>2-</sup> ) | mg/l  | 0.367              | 0.4     | 0.123     | N       | (-)        |
| 14                                       | Amoniak (NH <sub>3</sub> -N)            | mg/l  | 1.59               | 0.410   | 0.410     | G       |            |

Sumber : Dispedaltamben Kab. Tuba, 2007.

Tabel 1.8. Hasil Uji Kualitas Air Sungai Way Bujuk Juli-Oktober 2007

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2007

| No.                                      | Parameter                             | Unit  | Bulan              |         |           |         | PP.82/01   |
|--|---------------------------------------|-------|--------------------|---------|-----------|---------|------------|
|  |                                       |       | Juli               | Agustus | September | Oktober |            |
|  |                                       |       | Lokasi Pengambilan |         |           |         |            |
|  |                                       |       | STA-06             | STA-06  | STA-06    | STA-06  | Air Kls II |
| <b>DATA ANALISIS LAPANGAN (SAMPLING)</b> |                                       |       |                    |         |           |         |            |
| 1  | pH                                    | -     | 7.11               | 6.89    | 7.83      |         | 6 - 9      |
| 2  | Suhu                                  | °c    | 30.4               | 30.6    | 29.3      | K       | Dev. 3     |
| 3  | Salinitas                             | %     | 0                  | 0       | 0.030     | E       | ---        |
| 4  | Daya Hantar Listrik                   | µs/cm | 134                | 275     | 725       | R       | ---        |
| 5  | Oksigen Terlarut                      | mg/l  | 3.48               | 4.29    | 2.89      | I       | > 4,0      |
| 6  | Padatan Terlarut (TDS)                | mg/l  | 536                | 184     | 347       | N       | 1000       |
| 7  | Kekeruhan                             | NTU   | 54.6               | 129     | 176       | G       | ---        |
| <b>DATA ANALISIS LABORATORIUM</b>        |                                       |       |                    |         |           |         |            |
| 8  | BOD                                   | mg/l  | 5.71               | 8.63    | 27.1      |         | < 3        |
| 9  | COD                                   | mg/l  | 10.6               | 21.3    | 57.9      | K       | < 25       |
| 10                                       | Sianida (CN)                          | mg/l  | 0.013              | 0.021   | 0.009     | E       | < 0,02     |
| 11                                       | Nitrat-Nitrogen (NO <sup>-3</sup> -N) | mg/l  | 1.03               | 1.19    | 1.04      | R       | < 10       |
| 12                                       | Nitrit-Nitrogen (NO <sup>-2</sup> -N) | mg/l  | 0.072              | 0.039   | 0.038     | I       | < 0,06     |
| 13                                       | Sulfat (SO <sup>-4</sup> 2)           | mg/l  | 1.5                | 0.97    | 0.119     | N       | (-)        |
| 14                                       | Amoniak (NH <sub>3</sub> -N)          | mg/l  | 1.74               | 0.650   | 0.650     | G       |            |

Sumber : Dispedaltamben Kab. Tuba, 2007.

Lampiran 1. Lokasi Pengukuran Kualitas Air Mei-Desember 2006

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2006

| No.                          | Ruas Sungai       | Lokasi Sampling      |              |           | Kode Lokasi | Posisi Geografis |             |
|------------------------------|-------------------|----------------------|--------------|-----------|-------------|------------------|-------------|
|                              |                   | Desa/Kampung         | Kecamatan    | Kabupaten |             | Bujur Timur      | LT. Selatan |
| <b>DPS WAY TULANG BAWANG</b> |                   |                      |              |           |             |                  |             |
| 1                            | Way Miring        | Astra Ksetra         | Astra Ksetra | T. Bawang | TB-01       | 105°13'43,3"     | 04°34'2,34" |
| 2                            | Way Tulang Bawang | Panaragan            | Tuba Tengah  | T. Bawang | TB-02       | 105°04'51,6"     | 04°28'36,4" |
| 3                            | Way Tulang Bawang | Ujung Gunung         | Menggala     | T. Bawang | TB-03       | 105°14'31,4"     | 04°28'18,4" |
| 4                            | Way Tulang Bawang | Penumangan<br>Lama   | Tuba Tengah  | T. Bawang | TB-04       | 105°06'51,2"     | 04°27'20,2" |
| <b>DPS WAY TERUSAN</b>       |                   |                      |              |           |             |                  |             |
| 1                            | Way Terusan       | Bakung Udik          | Gd.Meneng    | T. Bawang | TR-01       | 105°21'13,8"     | 04°32'58,0" |
| 2                            | Way Terusan       | Gunung Batin<br>Ilir | Trs.Nunyai   | Lamteng   | TR-02       | 105°12'21,7"     | 04°38'37,8" |

Sumber : BAPEDALDA Provinsi Lampung, 2007

TABEL 2.1. Jumlah Kendaraan Bermotor dan Bahan Bakar yang Digunakan

Provinsi : Lampung  
 Kabupaten : Tulang Bawang  
 Tahun Data : 2006

| No. | Jenis Kendaraan | Satuan | Jenis Bahan Bakar |       | Total |
|-----|-----------------|--------|-------------------|-------|-------|
|     |                 |        | Bensin            | Solar |       |
| 1   | Mobil Penumpang | Buah   | 163               | 295   | 458   |
| 2   | Bus             | Buah   | 203               | 203   | 406   |
| 3   | Truk            | Buah   | 227               | 565   | 864   |
| 4   | Sepeda Motor    | Buah   | 3.204             | -     | 3.204 |
| 5   | Pick-Up         | Buah   | 195               | 448   | 643   |

Sumber : Dinas Perhubungan Kabupaten Tulangbawang, 2007



Tabel 3.1. Kerusakan Hutan Berdasarkan Penyebabnya

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2006

| No.   | Penyebab Kerusakan | Luas (Ha)  |            |            |            |            |
|-------|--------------------|------------|------------|------------|------------|------------|
|       |                    | Tahun 2002 | Tahun 2003 | Tahun 2004 | Tahun 2005 | Tahun 2006 |
| 1     | Kebakaran Hutan    | 1650       | 110        | 700        | 150        | 618        |
| 2     | Ladang Berpindah   | -          | -          | -          | -          | -          |
| 3     | Illegal Logging    | -          | -          | -          | -          | -          |
| 4     | Perambahan Hutan   | 6000       | 7500       | 9000       | 10500      | 12000      |
| 5     | Lainnya            | -          | -          | -          | -          | -          |
| Total |                    | 7650       | 7610       | 9700       | 10650      | 12618      |

Sumber : Dinas Perkebunan Kehutanan Kabupaten Tulang Bawang, 2007

Tabel 3.2.2. Luas Lahan Kritis dan Sebarannya di Kabupaten Tulang Bawang

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2005 - 2006

| No.    | Kecamatan            | Tahun 2005         |                           |                       |            | Tahun 2006         |                           |                       |            |
|--------|----------------------|--------------------|---------------------------|-----------------------|------------|--------------------|---------------------------|-----------------------|------------|
|        |                      | Luas Lahan<br>(Ha) | Luas Lahan<br>Kritis (Ha) | % Terhadap Total Luas |            | Luas Lahan<br>(Ha) | Luas Lahan<br>Kritis (Ha) | % Terhadap Total Luas |            |
|        |                      |                    |                           | Lahan Kritis          | Luas Lahan |                    |                           | Lahan Kritis          | Luas Lahan |
| 1      | Rawajitu Timur       | 16,800.00          | 100                       | 0.34                  | 0.01       | 16,800.00          | 100                       | 0.35                  | 0.01       |
| 2      | Menggala             | 65,998.60          | 900                       | 3.05                  | 0.12       | 65,998.60          | 900                       | 3.14                  | 0.12       |
| 3      | Tulang Bawang Tengah | 26,989.00          | 400                       | 1.35                  | 0.05       | 26,989.00          | 400                       | 1.40                  | 0.05       |
| 4      | Tulang Bawang Udik   | 20,536.00          | 550                       | 1.86                  | 0.07       | 20,536.00          | 550                       | 1.92                  | 0.07       |
| 5      | Tumijajar            | 13,211.00          | 350                       | 1.18                  | 0.05       | 13,211.00          | 350                       | 1.22                  | 0.05       |
| 6      | Gedung Meneng        | 47,165.00          | 5100                      | 17.26                 | 0.66       | 47,165.00          | 5100                      | 17.82                 | 0.66       |
| 7      | Banjar Agung         | 22,980.15          | 400                       | 1.35                  | 0.05       | 22,980.15          | 400                       | 1.40                  | 0.05       |
| 8      | Lembu Kibang         | 9,028.00           | 200                       | 0.68                  | 0.03       | 9,028.00           | 200                       | 0.70                  | 0.03       |
| 9      | Gunung Terang        | 14,190.50          | 300                       | 1.02                  | 0.04       | 14,190.50          | 300                       | 1.05                  | 0.04       |
| 10     | Gunung Agung         | 8,221.50           | 8500                      | 28.76                 | 1.09       | 8,221.50           | 8600                      | 30.04                 | 1.11       |
| 11     | Pagar Dewa           | 13,328.00          | 500                       | 1.69                  | 0.06       | 13,328.00          | 500                       | 1.75                  | 0.06       |
| 12     | Banjar Margo         | 12,251.25          | 400                       | 1.35                  | 0.05       | 12,251.25          | 400                       | 1.40                  | 0.05       |
| 13     | Way Serdang          | 25,087.00          | 900                       | 3.05                  | 0.12       | 25,087.00          | 900                       | 3.14                  | 0.12       |
| 14     | Simpang Pematang     | 14,006.00          | 500                       | 1.69                  | 0.06       | 14,006.00          | 450                       | 1.57                  | 0.06       |
| 15     | Mesuji               | 312,568.00         | 4500                      | 15.23                 | 0.58       | 312,568.00         | 4400                      | 15.37                 | 0.57       |
| 16     | Tanjung Raya         | 18,582.00          | 2100                      | 7.11                  | 0.27       | 18,582.00          | 2000                      | 6.99                  | 0.26       |
| 17     | Way Kenanga          | 6,671.00           | 300                       | 1.02                  | 0.04       | 6,671.00           | 300                       | 1.05                  | 0.04       |
| 18     | Penawar Tama         | 12,812.35          | 850                       | 2.88                  | 0.11       | 12,812.35          | 100                       | 0.35                  | 0.01       |
| 19     | Penawar Aji          | 10,950.00          | 200                       | 0.68                  | 0.03       | 10,950.00          | 250                       | 0.87                  | 0.03       |
| 20     | Rawajitu Utara       | 16,876.00          | 100                       | 0.34                  | 0.01       | 16,876.00          | 100                       | 0.35                  | 0.01       |
| 21     | Rawajitu Selatan     | 4,437.65           | 100                       | 0.34                  | 0.01       | 4,437.65           | 100                       | 0.35                  | 0.01       |
| 22     | Mesuji Timur         | 43,778.00          | 1700                      | 5.75                  | 0.22       | 43,778.00          | 1600                      | 5.59                  | 0.21       |
| 23     | Rawa Pitu            | 11,995.00          | 250                       | 0.85                  | 0.03       | 11,995.00          | 250                       | 0.87                  | 0.03       |
| 24     | Gedung Aji           | 28,622.00          | 450                       | 1.52                  | 0.06       | 28,622.00          | 475                       | 1.66                  | 0.06       |
| Jumlah |                      | 777,084.00         | 29550                     | 100.00                | 3.80       | 777,084.00         | 28625                     | 100.00                | 3.68       |

Sumber : Dinas Perkebunan Kehutanan Kabupaten Tulang Bawang, 2007

Tabel 3.2.1. Luas Lahan Kritis dan Sebarannya di Kabupaten Tulang Bawang

Kabupaten : Tulang Bawang  
 Provinsi : Lampung  
 Tahun Data : 2003 - 2004

| No.    | Kecamatan            | Tahun 2003         |                           |                       |            | Tahun 2004         |                           |                       |            |
|--------|----------------------|--------------------|---------------------------|-----------------------|------------|--------------------|---------------------------|-----------------------|------------|
|        |                      | Luas Lahan<br>(Ha) | Luas Lahan<br>Kritis (Ha) | % Terhadap Total Luas |            | Luas Lahan<br>(Ha) | Luas Lahan<br>Kritis (Ha) | % Terhadap Total Luas |            |
|        |                      |                    |                           | Lahan Kritis          | Luas Lahan |                    |                           | Lahan Kritis          | Luas Lahan |
| 1      | Menggala             | 67,680.00          | 1,000                     | 3.23                  | 0.13       | 67,680.00          | 800.00                    | 2.68                  | 0.10       |
| 2      | Tulang Bawang Udik   | 20,536.00          | 500                       | 1.62                  | 0.06       | 20,536.00          | 500.00                    | 1.67                  | 0.06       |
| 3      | Tumijajar            | 13,211.00          | 300                       | 0.97                  | 0.04       | 13,211.00          | 300.00                    | 1.00                  | 0.04       |
| 4      | Tulang Bawang Tengah | 26,989.00          | 400                       | 1.29                  | 0.05       | 26,989.00          | 400.00                    | 1.34                  | 0.05       |
| 5      | Pagar Dewa           | 13,328.00          | 500                       | 1.62                  | 0.06       | 13,328.00          | 500.00                    | 1.67                  | 0.06       |
| 6      | Gedung Meneng        | 47,165.00          | 5,000                     | 16.16                 | 0.64       | 47,165.00          | 5,000.00                  | 16.72                 | 0.64       |
| 7      | Lembu Kibang         | 9,028.00           | 250                       | 0.81                  | 0.03       | 9,028.00           | 200.00                    | 0.67                  | 0.03       |
| 8      | Way Kenanga          | 6,671.00           | 400                       | 1.29                  | 0.05       | 6,671.00           | 300.00                    | 1.00                  | 0.04       |
| 9      | Gunung Terang        | 14,200.50          | 300                       | 0.97                  | 0.04       | 14,200.50          | 300.00                    | 1.00                  | 0.04       |
| 10     | Gunung Agung         | 8,221.50           | 8,000                     | 25.85                 | 1.03       | 8,221.50           | 8,500.00                  | 28.43                 | 1.09       |
| 11     | Banjar Agung         | 21,298.75          | 400                       | 1.29                  | 0.05       | 21,298.75          | 400.00                    | 1.34                  | 0.05       |
| 12     | Banjar Margo         | 12,251.25          | 400                       | 1.29                  | 0.05       | 12,251.25          | 400.00                    | 1.34                  | 0.05       |
| 13     | Gedung Aji           | 28,622.00          | 500                       | 1.62                  | 0.06       | 28,622.00          | 400.00                    | 1.34                  | 0.05       |
| 14     | Penawar Aji          | 10,950.00          | 250                       | 0.81                  | 0.03       | 10,950.00          | 250.00                    | 0.84                  | 0.03       |
| 15     | Penawar Tama         | 11,472.00          | 1,000                     | 3.23                  | 0.13       | 11,472.00          | 1,050.00                  | 3.51                  | 0.14       |
| 16     | Rawajitu Selatan     | 5,778.00           | 100                       | 0.32                  | 0.01       | 5,778.00           | 100.00                    | 0.33                  | 0.01       |
| 17     | Rawajitu Utara       | 16,876.00          | 100                       | 0.32                  | 0.01       | 16,876.00          | 100.00                    | 0.33                  | 0.01       |
| 18     | Rawajitu Timur       | 43,768.00          | 100                       | 0.32                  | 0.01       | 43,768.00          | 100.00                    | 0.33                  | 0.01       |
| 19     | Rawa Pitu            | 11,995.00          | 250                       | 0.81                  | 0.03       | 11,995.00          | 250.00                    | 0.84                  | 0.03       |
| 20     | Way Serdang          | 25,087.00          | 1,000                     | 3.23                  | 0.13       | 25,087.00          | 1,000.00                  | 3.34                  | 0.13       |
| 21     | Simpang Pematang     | 14,006.00          | 700                       | 2.26                  | 0.09       | 14,006.00          | 500.00                    | 1.67                  | 0.06       |
| 22     | Tanjung Raya         | 18,582.00          | 2,500                     | 8.08                  | 0.32       | 18,582.00          | 2,250.00                  | 7.53                  | 0.29       |
| 23     | Mesuji               | 312,568.00         | 5,000                     | 16.16                 | 0.64       | 312,568.00         | 4,500.00                  | 15.05                 | 0.58       |
| 24     | Mesuji Timur         | 43,768.00          | 2,000                     | 6.46                  | 0.26       | 43,768.00          | 1,800.00                  | 6.02                  | 0.23       |
| Jumlah |                      | 777,084.00         | 30,950                    | 100.00                | 3.98       | 777,084.00         | 29,900.00                 | 100.00                | 3.85       |

Sumber : Dinas Perkebunan Kehutanan Kabupaten Tulang Bawang, 2007

Tabel 3.3. Rencana dan Realisasi Kegiatan Reboisasi dan Penghijauan

Provinsi : LAMPUNG  
Kabupaten : TULANG BAWANG  
Tahun Data : 2006

| No.              | Lokasi<br>(Kecamatan)                                    | Tahun 2004  |               |             |               | Tahun 2005  |               |             |               | Tahun 2006  |                 |             |                |
|------------------|--|-------------|---------------|-------------|---------------|-------------|---------------|-------------|---------------|-------------|-----------------|-------------|----------------|
|                  |  | Rencana     |               | Realisasi   |               | Rencana     |               | Realisasi   |               | Rencana     |                 | Realisasi   |                |
|                  |  | Luas (Ha)   | Jml. Pohon    | Luas (Ha)   | Jml. Pohon    | Luas (Ha)   | Jml. Pohon    | Luas (Ha)   | Jml. Pohon    | Luas (Ha)   | Jml. Pohon      | Luas (Ha)   | Jml. Pohon     |
| 1                | Tanjung Raya   | 250         | 125000        | 250         | 125000        | 400         | 160000        | 400         | 160000        | 350         | 140000          | 350         | 140000         |
| 2                | Simpang Pematang   | 136.25      | 68125         | 136.25      | 68125         | 300         | 120000        | 300         | 120000        | 150         | 60000           | 150         | 60000          |
| 3                | Menggala   | 200         | 100000        | 200         | 100000        | -           | -             | -           | -             | -           | -               | -           | -              |
| 4                | Mesuji   | 50          | 5000          | 50          | 5000          | 100         | 40000         | 100         | 40000         | 150         | 60000           | 150         | 60000          |
| 5                | Lambu Kibang   | 50          | 25000         | 50          | 25000         | -           | -             | -           | -             | -           | -               | -           | -              |
| 6                | Way Kenanga  | 150         | 75000         | 150         | 75000         | -           | -             | -           | -             | -           | -               | -           | -              |
| 7                | Gedung Aji   | -           | -             | -           | -             | -           | -             | -           | -             | 100         | 40000           | 100         | 40000          |
| 8                | Tumijajar  | -           | -             | -           | -             | -           | -             | -           | -             | 200         | 80000           | 200         | 80000          |
| 9                | Penawar Aji  | -           | -             | -           | -             | 150         | 60000         | 150         | 60000         | 250         | 100000          | 250         | 100000         |
| 10               | Penawar Tama   | -           | -             | -           | -             | 200         | 80000         | 200         | 80000         | 200         | 80000           | 200         | 80000          |
| 11               | Way Serdang  | -           | -             | -           | -             | -           | -             | -           | -             | 100         | 40000           | 100         | 40000          |
| 12               | Mesuji Timur   | 100         | 50000         | 100         | 50000         | 150         | 60000         | 150         | 60000         | 50          | 20000           | 50          | 20000          |
| 13               | Meraksa Aji  | -           | -             | -           | -             | 150         | 60000         | 150         | 60000         | -           | -               | -           | -              |
| 14               | Panca Jaya   | 63.75       | 31875         | 63.75       | 31875         | 50          | 20000         | 50          | 20000         | 100         | 40000           | 100         | 40000          |
| 15               | Register 45 Sungai Buaya<br>(PT. Silva Inhutani Lampung) |             |               |             |               |             |               |             |               | 8100        | 11140976        | 6429        | 8395000        |
| <b>T o t a l</b> |  | <b>1000</b> | <b>480000</b> | <b>1000</b> | <b>480000</b> | <b>1500</b> | <b>600000</b> | <b>1500</b> | <b>600000</b> | <b>9750</b> | <b>11800976</b> | <b>8079</b> | <b>9055000</b> |

Sumber : Dinas Perkebunan Kehutanan Kabupaten Tulang Bawang, 2007

Tabel 3.4. Luas dan Jenis Kawasan Hutan di Kabupaten Tulang Bawang

Provinsi : LAMPUNG

Kabupaten : TULANG BAWANG

Tahun Data : 2006

| No.                         | Jenis Hutan          | Persediaan Awal |        | Kondisi   |                   |           |                   |
|-----------------------------|----------------------|-----------------|--------|-----------|-------------------|-----------|-------------------|
|                             |                      | Luas            |        | Luas (ha) |                   |           |                   |
|                             |                      | (Ha)            | (%)    | Baik      | (%)Terhadap Total | Rusak     | (%)Terhadap Total |
| 1                           | Hutan Produksi Tetap |                 |        |           |                   |           |                   |
|                             | a. Register 44       | 11,470.92       | 21.02  | 24,570.92 | 45.03             | 30,000.00 | 54.97             |
| b. Register 45 Sungai Buaya | 43,100.00            | 78.98           |        |           |                   |           |                   |
| 2                           | Hutan Bakau          | 4,747.68        | 100.00 | 500.00    | 10.53             | 4,247.68  | 89.47             |

Sumber : Dinas Perkebunan Kehutanan Kabupaten Tulang Bawang, 2007

Tabel 3.5. Luas Pengusahaan Hutan Tanaman Industri

Provinsi : LAMPUNG  
 Kabupaten : TULANG BAWANG  
 Tahun Data : 2006

| No.              | Nama Perusahaan            | HPH/HTI | Lokasi         |                        | Perizinan                |   |           |
|------------------|----------------------------|---------|----------------|------------------------|--------------------------|---|-----------|
|                  |                            |         | Desa/Kecamatan | Geografis              |                          | Nomor   | Luas (Ha) |
|                  |                            |         |                | LS                     | BT                       |   |           |
| 1                | PT. Silva Inhutani Lampung | HTI     | Mesuji         | 3°58'20" -<br>4°13'37" | 105°07'50"<br>105°26'04" | 93/KPTS-11/1997<br>17 Pebruari 1997<br>(SK. MENHUT) | 43100     |
| 2                | PT Inhutani V              | HTI     | Gunung Agung   | 4°08' -<br>4°18'       | 104°88' -<br>105°02'     | 144/KPTS-11/1999<br>19 Mei 1999<br>(SK. MENHUT)     | 11470.92  |
| Total Luas Hutan |                            |         |                |                        |                          |   | 54570.92  |

Sumber : Dinas Perkebunan Kehutanan Kabupaten Tulang Bawang, 2007

Tabel 3.6. Luas dan Jenis Penggunaan Lahan di Kabupaten Tulang Bawang

Provinsi : LAMPUNG  
Kabupaten : TULANG BAWANG  
Tahun Data : 2005

| No     | Penggunaan Lahan      | Luas (ha)    |             | Luas (%)     |             |
|--------|-----------------------|--------------|-------------|--------------|-------------|
|        |                       | Lahan Kering | Lahan Sawah | Lahan Kering | Lahan Sawah |
| 1      | Pekarangan            | 32106.33     |             | 8.65227781   | -           |
| 2      | Tegal/kebun           |              |             |              |             |
|        | a. Padi Palawija      | 72249.5      |             | 19.47        | -           |
|        | b. tanaman lain       | 46193.75     |             | 12.45        | -           |
| 3      | Peladangan            |              |             |              |             |
|        | a. Padi Palawija      | 70735.2      |             | 19.06        | -           |
|        | b. Tanaman Perkebunan | 69708.6      |             | 18.79        | -           |
| 4      | Tidak ditanami        | 13070.5      |             | 3.52         | -           |
| 5      | Pohon/hutan rakyat    | 6370         |             | 1.72         | -           |
| 6      | Rawa tidak ditanami   | 45597.5      |             | 12.29        | -           |
|        | lain-lain             | 14775.75     |             | 3.98         | -           |
| 7      | Kolam/Tebet/empang    | 266.6        |             | 0.07         | -           |
| 8      | Irigasi Teknis        |              |             |              |             |
|        | a. Ditanami Padi      | -            | 10748       | -            | 8.86        |
|        | b. Tidak ditanami     | -            | 291         | -            | 0.24        |
| 9      | Irigasi Non Teknis    |              |             |              |             |
|        | a. Ditanami Padi      | -            | 152.5       | -            | 0.13        |
|        | b. Tidak ditanami     | -            | 228         | -            | 0.19        |
| 10     | Tadah Hujan           |              |             |              |             |
|        | a. Ditanami Padi      | -            | 8110.5      | -            | 6.69        |
|        | b. Tidak ditanami     | -            | 16554       | -            | 13.65       |
| 11     | Pasang Surut          |              |             |              |             |
|        | a. Ditanami Padi      | -            | 20098.5     | -            | 16.57       |
|        | b. Tidak ditanami     | -            | 23348       | -            | 19.25       |
| 12     | Lebak                 |              |             |              |             |
|        | a. Ditanami Padi      | -            | 15675       | -            | 12.92       |
|        | b. Tidak ditanami     | -            | 26112.5     | -            | 21.52       |
| Jumlah |                       | 371073.73    | 121318      | 75.36148708  | 24.63851292 |
|        |                       | 492391.73    |             |              |             |

Sumber : Dinas Perkebunan dan Kehutanan Kabupaten Tulang Bawang, 2007

Tabel 4.1 Keadaan Flora dan Fauna di Kabupaten Tulang Bawang

Provinsi : LAMPUNG  
 Kabupaten : TULANG BAWANG  
 Tahun Data : 2006

| Golongan        | Jumlah Spesies |              |          |            | Persentase diteliti terhadap yang diperhatikan |
|-----------------|----------------|--------------|----------|------------|--|
|                 | Diketahui      | Diperhatikan | Diteliti | Dilindungi |  |
| -1              | -2             | -3           | -4       | -5         | -6   |
| Hewan Menyusui  | V              | V            | V        | 2          |  |
| Burung          | 83             | -            | -        | 5          |  |
| Reptil          | V              | V            | V        | 1          |  |
| Amfibi          | V              | V            | V        | -          |  |
| Ikan            | 87             | -            | -        | 1          |  |
| Keong           | V              | V            | V        | V          |  |
| Serangga        | V              | V            | V        | V          |  |
| Tumbuh-tumbuhan | 138            | -            | -        | 3          |  |
| Jumlah          |                |              |          |            |  |

Keterangan: V= Tidak/Belum diketahui

Sumber : Dinas Perkebunan dan Kehutanan Kabupaten Tulangbawang, 2007



Tabel 4.2 Daftar Flora dan Fauna Yang Dilindungi  
di Kabupaten Tulang Bawang

Provinsi : LAMPUNG

Kabupaten : TULANG BAWANG

Tahun Data : 2006

| Golongan        | Spesies   | Status   | Distribusi                 |
|-----------------|---|--|----------------------------|
| -1              | -2  | -3   | -4                         |
| HEWAN MENYUSUI  | 1 Rusa sambar<br>2 Kijang   | Langka<br>Langka                               | TB<br>TB                   |
| BURUNG          | 1 Itik Rimba<br>2 Pecuk Ular<br>3 Belibis Batu<br>4 Burung Jing<br>5 Jacana | Langka<br>Langka<br>Langka<br>Langka<br>Langka | TB<br>TB<br>TB<br>TB<br>TB |
| REPTIL          | -   | -  | -                          |
| AMFIBI          | -   | -  | -                          |
| IKAN            | Arwana  | Langka   | TB                         |
| KEONG           | -   | -  | -                          |
| SERANGGA        | -   | -  | -                          |
| TUMBUH-TUMBUHAN | 1 Rengas<br>2 Gelam<br>3 Bungur   | Langka<br>Langka<br>Langka                     | TB<br>TB<br>TB             |

Keterangan:

TB : Suaka Margasatwa/Cagar Alam Tulang Bawang

Sumber : Dinas Perkebunan dan Kehutanan Kabupaten Tulangbawang, 2007

Tabel 5.1. Kondisi Mangrove di Pesisir Pantai

Kabupaten : TULANG BAWANG

Provinsi : LAMPUNG

Tahun Data : 2006

| NO | Lokasi (Kecamatan) | Kondisi Aktual     |           |            | Penyebab Kerusakan | Upaya                 |          |
|----|--------------------|--------------------|-----------|------------|--------------------|-----------------------|----------|
|    |                    | Dimanfaatkan* (ha) | Baik (ha) | Rusak (ha) |                    | Kebijakan dan Program | Kendala  |
| 1. | Gedung Meneng      | 8                  | 1         | 8          | Alih Fungsi        | Rehabilitasi          | Perambah |
| 2  | Rawajitu Timur     | 2                  | 8         | 2          | Alih Fungsi        | Hutan Mangrove        | Perambah |

Ket \* : dimanfaatkan untuk tambak, pemukiman, pertanian dll

Sumber data : Dinas Kelautan dan Perikanan Kabupaten Tulang Bawang, 2007

TABEL 5.2. Abrasi dan Reklamasi

Kabupaten : TULANG BAWANG

Provinsi : LAMPUNG

Tahun Data : 2006

| No. | Lokasi                             | Luas (Ha)                          |           | Keterangan   |
|-----|------------------------------------|------------------------------------|-----------|--|
|     |                                    | Abrasi                             | Reklamasi |  |
| 1   | Kampung Sungai Burung              | 25                                 | -         | Belum ada penanganan, hanya penanaman pohon bakau            |
| 2   | Pesisir Pantai Kec. Gedung Meneng  | Panjang Pantai Yang Terabrasi 5 km | -         | Penyebab arus laut, belum ada upaya penanganan, kendala dana |
| 3   | Pesisir Pantai Kec. Rawajitu Timur | Panjang Pantai Yang Terabrasi 5 km | -         | Penyebab arus laut, belum ada upaya penanganan, kendala dana |

Sumber : Dinas Kelautan Perikanan Kab. Tulang Bawang, 2007.

TABEL 5.3. Kependudukan di Laut dan Pesisir

Provinsi : LAMPUNG  
 Kabupaten : TULANG BAWANG  
 Tahun Data : 2006

| No. | Kecamatan<br>(Terletak di Pesisir) | Jumlah<br>KK | Jumlah<br>Penduduk<br>(Jiwa) | Jumlah Penduduk<br>Berdasarkan Mata Pencaharian<br>(Jiwa) |               |         |
|-----|------------------------------------|--------------|------------------------------|---|---------------|---------|
|     |                                    |              |                              | Nelayan   | Petani Tambak | Lainnya |
| 1   | Kecamatan Rawa Jitu Timur          | 8,697        | 32,283                       | -   | 6958          | -       |
| 2   | Kecamatan Gedung Meneng            | 13,822       | 42,224                       | 607   | 2428          | -       |

Sumber : BKC-KB Kabupaten Tulang Bawang, 2007.

Tabel 5.4. Kegiatan Industri di Sekitar Pantai

Kabupaten : TULANG BAWANG

Provinsi : LAMPUNG

Tahun Data : 2006

| NO | Lokasi (Kecamatan) | Industri           |                |                                 |                         |  |  |
|----|--------------------|--------------------|----------------|---------------------------------|-------------------------|--|--|
|    |                    | Nama Industri      | Jenis Industri | Jenis Limbah (padat, cair, gas) | Jarak dari bibir pantai | Aspek Legalitas (dokumen pengelolaan LH dan lainnya) |  |
| 1  | Gedung Meneng      | 1 Pengolahan Udang | 1 Besar        | 1 Padat, Cair                   | 1 5 km                  | 1 UKL/UPL  |  |
| 2  | Rawajitu Timur     | 1 Pengolahan Udang | 1 Besar        | 1 Padat, Cair                   | 1 10 km                 | 1 UKL/UPL  |  |

Sumber data : Dinas Kelautan dan Perikanan Kabupaten Tulang Bawang, 2007

Tabel 5.5. Kegiatan Pelabuhan di Sekitar Pantai

Kabupaten : TULANG BAWANG

Provinsi : LAMPUNG

Tahun Data : 2006

| NO | Lokasi (Kecamatan) | Pelabuhan                          |                       |  |
|----|--------------------|------------------------------------|-----------------------|--|
|    |                    | Nama Pelabuhan                     | Jenis Pelabuhan       | Aspek Legalitas (dokumen pengelolaan LH dan lainnya) |
| 1  | Gedung Meneng      | 1 Pelabuhan Perikanan Pantai (PPP) | 1 Pelabuhan Perikanan | 1 -  |
| 2  | Rawajitu Timur     | 1 Pelabuhan Tanah Merah            | 1 Pelabuhan Umum      | 1 -  |

Sumber data : Dinas Kelautan dan Perikanan Kabupaten Tulang Bawang, 2007

Tabel 5.6. Kegiatan Budidaya Perikanan di Sekitar Pantai

Kabupaten : TULANG BAWANG

Provinsi : LAMPUNG

Tahun Data : 2006

| NO | Lokasi (Kecamatan) | Budidaya Perikanan |                     |                           |
|----|--------------------|--------------------|---------------------|---------------------------|
|    |                    | Kepemilikan        | Luas Areal Budidaya | Aspek Legalitas (dokumen) |
| 1  | Gedung Meneng      | 1 PT. DCD          | 1 22.000 Ha         | 1 UKL/UPL                 |
|    |                    | 2 Rakyat           | 2 15.000 H          | 2 -                       |
| 2  | Rawajitu Timur     | 1 PT. CPB          | 1 16.000 Ha         | 1 UKL/UPL                 |
|    |                    | 2 Rakyat           | 2 10.000 Ha         | 2 -                       |

Sumber data : Dinas Kelautan dan Perikanan Kabupaten Tulang Bawang, 2007